

Dyskurs naukowy jeszcze do lat osiemdziesiątych XX wieku nie pozwalał na opisywanie własnego doświadczenia terenowego badaczy, a także nie zostawiał wiele miejsca dla ich pisarskiej kreatywności. Był jedną z dyscyplinujących praktyk i wynikał z pozytywistycznej koncepcji pracy naukowej. Niektórzy badacze i badaczki by móc wyrazić swoje przeżycia, wątpliwości i fascynacje oraz ambicje literackie, tworzyli oprócz regularnych monografii terenowych także teksty artystyczne. Później granice między antropologią i literaturą zaczęły się zacierać. Celem projektu jest zajęcie się tym rodzajem twórczości i wyznaczenie nowego pola badawczego: literackiego pisarstwa etnograficznego. Przez termin ten rozumieć różnego rodzaju utwory literackie powstałe na bazie terenowego doświadczenia badaczy. Główną kwestią, którą projekt będzie analizować jest pytanie o polską specyfikę tej twórczości.

Teoretyczną i metodologiczną inspiracją tego projektu są współczesne koncepcje antropologiczne, głównie związane z refleksyjnością i autoetnografią; a także teorie postkolonialne, subaltern studies i teoria hegemonii kulturowej. Projekt stara się unikać metodologicznego nacjonalizmu i charakteryzuje się inkluzywnością ujęcia, obejmując nie tylko utwory pisane po polsku przez badaczy pochodzących z kultury (i warstwy) dominującej, ale także po kaszubsku, śląsku i w dialekcie białoruskim przez "tubylczych" etnografów i etnografki wywodzących się z kultur mniejszościowych.

Badania będą prowadzone w sposób praktykowany przez antropologię sztuki, czyli będą obejmowały nie tylko same dzieła literackie, ale także ich twórców oraz ich odbiór. W badaniach zostanie zastosowana wielokrotna kontekstualizacja, przede wszystkim biograficzna, uwzględniająca pochodzenie społeczno-kulturowe autorów i autorek, ich wykształcenie, karierę, inne dokonania literackie i naukowe; a także historyczno-intelektualna, czyli główne nurty myśli polityczno-społecznej, jak warszawska radykalna inteligencja, czy polski ruch narodowy na Śląsku, stanowiące kontekst ideowy działalności badawczej i literackiej etnografów. Dokonana też zostanie socjologiczna analiza pola: prestiż literatury i akademii (a szczególnie ludoznawstwa) w kulturze polskiej i charakter klasowy tych przedsięwzięć.

W korpusie tekstów, które zostaną poddane analizie, są utwory powstałe od końca XIX wieku po czasy współczesne. Wstępnym działaniem badawczym było wyróżnienie gatunków tej twórczości: terenowy dziennik intymny, dziennik wyprawy naukowej, trawelog i reportaż, powieść etnograficzna, dramat "ludowy", poezja "tubylcza"; opowiadania etnograficzne; refleksyjna monografia terenowa i blog etnograficzny.

Wymiary analizy, której zostanie poddany korpus literackich tekstów etnograficznych, będą wielorakie. Przede wszystkim chcę odpowiedzieć na pytanie: Czy jest jakaś polska specyfika literatury etnograficznej? Takim elementem wyróżniającym mogłaby być szczególnie empatia. Istnieje pogląd, że polscy badacze potrafili głębiej wniknąć w inne kultury (podporządkowane), bo mieli własne doświadczenia podporządkowania, będąc poddanymi obcych mocarstw. Tego typu postawa może być widoczna szczególnie w tekstach literackich, bardziej osobistych i refleksyjnych. Może się też ujawnić coś wręcz przeciwnego, czyli szlachecko-inteligencka postawa hegemoniczna z jej misją cywilizacyjną, szczególnie, że pierwszymi etnografami byli przedstawiciele szlachty i inteligencji. Misja cywilizacyjna, w której brali udział zachodni antropolodzy, w przypadku polskich etnografów miała często charakter nacjonalistyczny i polegała na budowaniu i wzmacnianiu polskości "ludu" (co było szczególnie widoczne na Śląsku, Kaszubach, czy Polesiu).

Ten typ pisarstwa nie został dotychczas poddany systematycznej analizie ani przez antropologów, ani literaturoznawców. Jego refleksyjny i twórczy charakter pozwoli dostrzec ważne dla współczesnej humanistyki kwestie, których próżno by szukać w klasycznych monografiach naukowych, jak refleksyjność, status podmiotu i przedmiotu badań, sposób przedstawiania kultur pierwotnych i kultury chłopskiej, "misji cywilizacyjnej" inteligencji, procesów unarodawiania chłopów i polonizowania ludności obszarów kulturowego pogranicza, ale także oporu i procesów emancypacyjnych mniejszości społecznych i kulturowych. Projekt pozwoli na dotarcie do głębszych pokładów znaczeniowych ujawniających relacje dominacji kulturowej i podporządkowania, hegemonii i oporu, co można dobrze ująć w określeniu empatyczna hegemonia, ukutym na potrzeby tego projektu.